

Miljödepartementet M2021/00950

Yttrande över betänkandet **Äga avfall - en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24)**, Dnr 00410/2021

Beskrivning av ärendet

Helsingborgs stad har fått möjlighet att yttra sig över betänkandet Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin. Utredningen har undersökt alternativa lösningar för hur yrkesmässiga verksamheter ska få ökad möjlighet att ta hand om sitt kommunala avfall. Utredningen föreslår att verksamheter ska ha möjlighet till frival för transport och hantering av sitt kommunala avfall alternativt utökade dispensmöjligheter.

Synpunkter från Helsingborgs stad

Helsingborgs stad vill lyfta fram att det varit framgångsrikt att låta kommunen hantera det kommunala avfallet. Införandet av ett nytt system bör ha en rimlig tidsperiod mellan beslut och genomförande.

Positivt ur näringsidkarnas perspektiv

Staden ser att det är positivt utifrån ett näringslivsperspektiv att avfallsabonnenterna själva ska kunna välja transport och hantering. Det är då viktigt att de enskilda abonnenterna i Helsingborg inte blir tyngda med stort ansvar och kontroll av avfallstransportörens miljötillstånd och tidigare vandel. Ur ett näringslivsperspektiv är det positivt att ge privata avfallsinsamlare möjlighet att specialisera sig och erbjuda nya insamlingslösningar.

Övergripande kritik mot utredningen

Staden anser att utredningen saknar väsentliga delar om påverkan på miljön och invånarna och att förslaget behöver vara konstruerat så det totalt sett bidrar till en effektivare infrastruktur, minskad klimatpåverkan och genomtänkta finansieringssystem. Det behövs en fördjupad konsekvensanalys som tydligare förklarar på vilka grunder frivalet skulle ge en förbättrad sortering.

Insamlingen i centrala Helsingborg

Eftersom en stor del av avfallet i fråga kommer från restaurang och hotell, kontor och matbutiker är behovet av samordning i city särskilt stort. Det är viktigt att hanteringen av avfall fungerar smidigt så att känsliga miljöer med trånga, stenbelagda gator inte skadas av tunga fordon eller att ett stort antal fordon stör stadslivet och boende. För att kunna ställa smarta krav om styrmedel och kunna reglera gatumiljön är det därför viktigt att få tillgång till data om hanteringen av avfall, flöden och material.

Förslaget i utredningen är att näringsidkare ska få möjlighet till dispens om "verksamhetsutövaren ser möjligheter att gagna den cirkulära ekonomin

genom att det aktuella avfallet tas om hand utanför den stadgade ordningen". Att bedöma en sådan ansökan kräver att det finns mycket tydliga uppsatta förutsättningar, regler och krav för att kommunerna ska kunna hantera en sådan dispensansökan. Det krävs en helt annan kompetens än dagens dispensgivande för fritidshus och liknande fastigheter. Inom Helsingborg stad ser vi att det blir miljöförvaltningen och Nordvästra Skånes Renhållningsbolag (NSR) som kommer att behöva hantera de föreslagna dispenserna.

Risker och praktiska svårigheter med frival

Verksamheter kommer troligen att bli erbjudna en helhetslösning där de material som går att sälja vidare sorteras ut, medan de fraktioner som har en dyrare behandlingsmetod för återvinning, kan komma att hamna i en container för brännbart. Vi är oroliga för att frivalsalternativet kommer att handla mer om att minska kostnaderna för avfallshanteringen, än att värna om miljön och möjligheten att skapa nya innovationer som bidrar till cirkulära flöden.

Stadens erfarenhet säger att de flesta vill lämna sitt avfall så billigt så möjligt, vilket i förlängningen kan leda till att oseriösa verksamhetsutövare gynnas, som exempelvis inte tar betalt ordentligt eller saknar relevant kunskap om vad det innebär att hantera avfall.

Staden anser att mer fokus bör läggas på att få verksamheterna att sortera ut förpackningar istället för frival. Stor andel av det som verksamheternas kommunala avfall innehåller ska redan idag sorteras ut men görs inte. Det kan finnas en risk att frival kommer ta bort möjligheten till miljöstyrande taxa som NSR har idag.

Utredningen föreslår att kommunerna ska kunna besluta att frivalet ska upphöra om hanteringen orsakar störningar för människors hälsa och miljön. Staden menar att det finns fler situationer som kan uppkomma där ett frival bör upphöra, till exempel om behandlingen som valts är miljömässigt sämre ur resurshushållningssynpunkt än vad som är möjligt.

Utredningen menar att anmälningsavgifterna som tillsynsmyndigheten får in ska kunna täcka kostnaderna för tillsynen. Staden har svårt att se hur det ska bli så. Anmälningsavgiften är en engångsavgift och tillsynen behöver bedrivas löpande. Situationen är redan i dag komplex med många olika aktörer i olika led och med avfall som rör sig både över administrativa gränser inom landet och över nationsgränser. Tillsynen vad gäller avfallshantering och insamling av statistik är redan i dag utmanande och förslaget om frival riskerar att ytterligare försvåra kontrollen.

Dispensansökan för enskilda fraktioner är ett bättre alternativ än anmälan om frival

Möjligheten att välja ut enstaka fraktioner för separat hämtning ser staden som positiv. Den möjligheten skulle kunna leda till nya idéer om återvinning av specifika fraktioner. Så länge det inte går att skilja ut specifika fraktioner på grund av att kommunens monopol, så kommer det inte vara speciellt intressant att ta fram sådana idéer, eftersom det inte går att få tag i rena avfallsfraktioner från verksamheterna. I nuläget kan en verksamhet sälja sitt avfall från produktionen till någon som återvinner det, men de får inte göra samma sak med avfall från fikarummet, toaletterna eller personalrestaurangen. Ett spännande sätt att redan idag lösa utsortering av enstaka fraktioner är så kallade closed loops, en sluten kedja där tillverkaren

säljer produkten till kunden som samlar in produkten separat och sedan lämnar tillbaka direkt till tillverkaren för produktion av nya produkter. Exempel på detta finns exempelvis i Region Stockholm där engångsförkläden hanteras på det sättet.

Staden menar att en utökad dispensmöjlighet eventuellt kan vara fullt tillräcklig och kan ge de möjligheter som frivalet skulle ge, men utan att generera lika mycket baksidor. Då skulle en verksamhet kunna söka dispens för de fraktioner som det redan idag finns intresse för exempelvis frityrolja eller mjukpapper som sorteras ut separat och går tillbaka till nyproduktion och få möjlighet att lämna det separat för återvinning.

Sammanfattningsvis

Staden ser att det är positivt utifrån ett näringslivsperspektiv att avfallsabonenterna själva ska kunna välja transport och hantering. Det är då viktigt att de enskilda abonnenterna i Helsingborg inte blir tyngda med stort ansvar och kontroll av avfallstransportörens miljötillstånd och tidigare vandel.

Systemet bör skapa transparens om materialflöden och hantering med hjälp av öppen data så att företagen vågar investera i långsiktiga innovativa lösningar.

Ett frival skulle sannolikt öka antalet fordon och särskilt i centrala staden där då både kommunen och privata aktörer ska hämta avfall. Risken ökar för buller och andra trafikstörningar.

Det kommunala avfallet innehåller stora mängder felsorterat material. Inom ramen för kommunens möjlighet att tillämpa miljöstyrande avgifter finns utrymme att tillämpa felsorteringsavgifter. Möjligheterna till detta faller med frival.

Tillsynen vad gäller avfallshantering och insamling av statistik är redan i dag utmanande och förslaget om frival riskerar att ytterligare försvåra kontrollen. Staden förordar en fördjupad utredning om utökade dispensmöjligheter är tillräckligt ur cirkulärt perspektiv och kan ge de möjligheter som frivalet skulle ge, men utan att generera negativa konsekvenser för miljö, hälsa och tillsyn.

Att bedöma en sådan dispensansökan kräver att det finns mycket tydliga uppsatta förutsättningar, regler och krav för att kommunerna ska kunna hantera en sådan dispensansökan. Den administrativa bördan för tillsynsmyndigheten kommer sannolikt att öka. Kommunen och avfallsbolaget behöver bli fullt kompenserade för all extra administration och tillsyn.

Helsingborg den 6 oktober 2021

Peter Danielsson
Ordförande